

DE UITRUSTING VAN DOP TOM ERISMAN

“ACHTERAF BLIJKEN RISICO'S VAAK DE JUISTE KEUZE”

In onze serie 'De uitrusting van' vertelt een professional over het vak en het materiaal waarmee hij of zij werkt. De beurt is aan Tom Erisman, die als Director of Photography (DOP) werkt aan speelfilms, commercials, tv-films en tv-series: "Het is nooit hetzelfde en behoorlijk verslavend."

Ooit verdiende Tom Erisman na school zijn geld met het stemmen van piano's. Zijn toekomst zou misschien wel in de muziek liggen, maar tijdens een stageperiode bij een modiefotograaf veranderde het plan, vertelt hij: "Toevalligerwijs kwam ik in 1976 als assistent van de stillfotograaf op de set van een speelfilm terecht. Ik was meteen verkocht en toen ze me de volgende dag belden met de vraag of ik die film als Algemeen Assistent wilde voltooien, heb ik geen seconde getwijfeld. Vanaf dat moment ben ik permanent werkzaam geweest in de filmindustrie. Eerst als belichter, daarna als chef-be-

lichter/gaffer en in 1987 heb ik de overstap naar camera kunnen maken."

DE BEELDEN

Tegenwoordig is Erisman werkzaam als Director of Photography (DOP). In die hoedanigheid is hij betrokken bij speel/televisiefilms, tv-series en commercials. "In mijn rol ben ik verantwoordelijk voor de beelden die we maken, zowel qua kadrering en licht als beweging, uiteraard in overleg met de regisseur. Daarbij stuur ik dan ook de cameracrew aan, zoals de camera-assistenten, gaffer en grip...bij een gemiddelde film een man of acht. Tijdens de voorberei-

ding ben je vrijwel altijd betrokken bij het storyboarden. Gaandeweg ontstaat dan een beeld van welke kant je op wil qua sfeer en ritme. Na de montage heb je in het laatste stadium nog de ruimte om de hele film te 'kleur corrigeren' in een suite bij een post-productiebedrijf."

DEEL VAN HET LEVEN

In de vier decennia waarin Erisman werkzaam is in de filmindustrie, heeft hij aan een indrukwekkende lijst met producties gewerkt. Het gaat van films als 'Gordel van smaragd' (Orlow Seunke), de Gooische Vrouwen-speelfilms (en televisieserie), 'Ik

ook van jou' (Ruud van Hemert) en verschillende films van Theo van Gogh en Alex van Warmerdam tot bijvoorbeeld de bekende Biertje?-commercial van Heineken. "Als gaffer heb ik nog meegewerkt aan films als 'Het meisje met het rode haar', 'Mama is boos' en 'De smaak van water'. De film is echt een deel van mijn leven geworden. Niet zo belangrijk als mijn privéleven en mijn kinderen, maar met zestig à zeventig films als DOP en nog zo'n dertig als gaffer, waarvan de series ook nog eens uit tien afleveringen bestaan, wordt je leven behoorlijk door film beheerst. Maar het houdt je geest altijd scherp. Het is nooit hetzelfde, aangezien het altijd weer een nieuw verhaal zonder herhalingen is. Altijd een uitdaging en ook behoorlijk verslavend."

VERSCHILLENDE WERKWIJZEN

Iedereen heeft zijn eigen manier van werken en dat is bij Tom Erisman niet anders. Gevraagd naar wat kenmerkend is voor hem, reageert hij: "Ik denk dat ik een scenario dramatisch gezien goed kan lezen en het goed in beelden kan vertalen. Daardoor kan ik de regisseur goed bijstaan met de mise en scene om de gewenste shots te maken. Verder heb ik een goede achtergrond met mijn jarenlange ervaring als gaffer, waardoor ik in overleg met de gaffer redelijk snel ben in het plaatsen van licht. Verder ben je afhankelijk van de regisseur waarmee je werkt." Regisseur Theo van Gogh noemde Erisman in het proces altijd 'zijn ogen', waar hij aan toevoegde dat hij zelf 'de acteurs deed'. "Bij films van Theo

Inspiratiebronnen

"Er zijn meerdere cameramensen die me geïnspireerd hebben, maar dat geldt vooral voor de films die ze gemaakt hebben", aldus Tom Erisman. "Xaver Schwarzenberger bijvoorbeeld, die 'Berlin Alexanderplatz' van Reiner Fassbinder draaide in de jaren '80. Meer recent is Hoyte Hoytema, die de film 'Dunkirk' prachtig gedraaid heeft. Maar natuurlijk ook Freddie Young, Gordon Willis, Roger Deakins, Robbie Muller, Darius Khondji, Janusz Kaminski, Robert Richardson, Sven Nykvist en vele anderen. In eigen land waren er in mijn begintijd Jan de Bont en Theo van der Sand, bij wie ik ook gaffer ben geweest. De foto is gemaakt op de set van Dunkirk, met Hoyte Hoytema als tweede van rechts.

maakte ik het storyboard dus altijd thuis, terwijl ik met Alex van Warmerdam maandenlang samen zit te storyboarden. Die verschillende manieren van aanpak resulteerden ook in verschillende werkwijzen op de set."

MAGISCH

Terugblikkend op zijn nog immer voortdurende carrière meent Erisman dat zijn

allereerste speelfilm (Loos, van Theo van Gogh) de meeste indruk op hem gemaakt heeft. "In die jaren draaiden we alles op een Arri BL, zonder video-assist. Je was geheel afhankelijk van de lichtmeter. Als je dan in een viewfinder de eerste beelden ziet, dan is dat magisch en ben je zo blij als een kind." In het digitale tijdperk is Erisman heel tevreden met de productie 'Schneider VS Bax', van Alex van Warmerdam. "Dit omdat het scenario zich afspeelt op één dag en we de film in zo'n 45 dagen moesten draaien. In Nederland is dat qua continuïteit een ramp, met zon, regen, bewolking etc. Buiten dat speelde alles zich af in en rond het riet. Dus toen we locaties gingen kijken, merkten we dat je bij riet tot je knieën wegzakt in het water en je niet kunt meebewegen en de acteurs er niet bovenuit komen. Uiteindelijk hebben we besloten om in het meer rondom het huis een flinke dekschuit te plaatsen met een grote crane met remotehead, zodat we de acteurs 'droog' konden volgen. Verder wilde Alex een typisch soort lichtheid in de film. Uiteindelijk koos ik daarom voor een soort High Key belichting, waardoor de lichte delen bijna overbelicht waren en de acteurs nét goed. Hierdoor werd het direct één geheel." Ook was Erisman uiteraard blij met 'Borgman', die geselecteerd werd voor de 'Gouden Palm' in Cannes. ➤

EQUIPMENTLIJST BIJ DE SPEELFILM**'ALL YOU NEED IS LOVE'**

- C- Camera: ARRI Amira Set
- 8 Batterijen + 1 Block batterij
- 4x 265 GB Cards
- DIT kit (MacbookPro)
- Raincover

Lenzen

- Cooke S4 16-18-25-27-32-40-50-65-75 100-135mm (bij voorkeur in Feet)
- Canon cine zoom 30-300mm Pl Mount
- Diopter Set 138mm + frame voor LMB
- Lightweight Mattbox LMB met rug 110MM en 136MM

- Filters 4x5,65: ND-Filter set .3/6/9
- PolaFrame
- Clear filter
- Hollywood Black Magic Set
- Lens Control: WCU4 kit + 2 Motors
- AMC1
- UDM + Lcube
- Video: onboard monitor
- Small Directors Monitor + Batterijen

- Script Monitor 17 of 19"
- 17" OLED gaffer monitor + Batterijen
- Wireless HDSDI Video SET 1TX 3RX
- PIX Video Recorder Script
- BNC cable set + Haspel
- Grip: handheld set
- Magliner senior met camerasteun
- Saddlebag
- O'Connor 2060 met hoge en lage poten
- Low Bowl
- 2de Camera: Alexa Mini + accessoires + batterijen
- Lightweight Mattbox LMB met rug 110MM
- ND-Filter set .3/6/9
- PolaFrame
- Clear filter
- Hollywood Black magic
- FF4 follow focus
- Onboard monitor
- Wireless video kit
- Handheld set
- Statiefkop en -poten Sachler
- Raincover
- Magliner Junior

LENZEN

Camera's veranderen snel en zijn tegenwoordig lichtsterk. Een specifieke voorkeur voor een bepaalde camera heeft Erisman niet. "Ik werk wel graag met de Arri Alexa, omdat die toch wat meer heeft van de ergonomische eigenschappen van de oude Arri. Maar onlangs heb ik vanwege zijn lichtsterkte met de Sony Venice gedraaid en die kan ook 6K opnemen, waarmee je andere scherpte diepte kunt hebben met weer een nieuwe reeks lenzen die 6K uitdekken. Het zijn voor mij ook vooral de lenzen die het verschil maken. Toch probeer je met de digitale camera's nog steeds de kwaliteit te benaderen van het analoge filmtijdperk. Er zijn heel veel digitale mogelijkheden in de afwerking. Zelf ben ik niet zo'n technicus, dus vraag ik mijn assistent vaak over de menu's op een camera."

Qua lenzen heeft Erisman veel gedraaid op de Cooke S4, de Zeiss Super Speeds, Angénieux zoomlenzen en de Canon 30-300. "Maar tegenwoordig ook op de Cooke S7", vertelt hij. "In principe is de camera niet van belang. Wanneer je een prachtige scène draait met mooi licht en alles klopt, dan kun je er ook een Super 8-camera of telefoon op zetten....ook dán blijft het mooi."

KIJKEN

Gevraagd naar welke eigenschappen je moet hebben om een goede DOP te zijn, reageert Erisman: "Je moet vooral goed kunnen kijken. Niet alleen kijken hoe mooi je het kan draaien, maar zeker ook bij de kern blijven waarom je een shot draait. Daarnaast is het van belang om te innoveren en moet je risico's durven nemen. Achteraf blijken juist die risico's vaak de juiste keuzes te zijn." Buiten dat alles is het volgens Erisman uiteraard ook belangrijk een goede verstandhouding te hebben met je crewleden, zoals je focuspuller, gaffer en grip. "Iedereen moet begrijpen welke kant we opgaan. Ik kan er heel veel werkplezier uit halen als dat soepel verloopt en werk daarom ook graag met dezelfde mensen."

BEPALENDER

Door de jaren heen heeft Erisman het werk uiteraard zien veranderen. Toen hij zijn eerste films draaide was dat nog op een analoge camera, meestal Arri BL of Moviecam en voor televisie een

Aaton XTR op negatieffilm, Kodak of Fuji negatieffilm. "Aan Agfa waagde ik me niet eens", vertelt hij. "Je testte dat materiaal elke keer weer. Tweeënhalf stop overbelichten en twee stops onderbelichten, dat waren ongeveer de marges waarbinnen je werkte. Wat licht was bleef licht, wat donker was bleef donker. Geen producent of regisseur kon dat achteraf beïnvloeden binnen de grenzen van het filmmateriaal, waardoor je rol als cameraman toen misschien wel bepalender was dan in de huidige tijd. Misschien was bijvoorbeeld 'The Godfather', gedraaid door Gordon Willis, in deze tijd onder druk van producenten niet zo donker geweest."

HEIMWEE

"Waarschijnlijk door commercie gedreven worden de camera's steeds beter en scherper qua resolutie en lichtsterkte", vertelt Erisman verder. "Hierdoor wordt elke oneffenheid meedogenloos weergegeven op het grote doek, maar verdwijnt ook de creativiteit als je niet oppast. Je probeert met filters, een lut en kleurcorrectie een juiste balans te vinden, want vaak ben je niet geïnteresseerd om elk pukkeltje of elk detail in de schaduw te zien." Tegenwoordig heb je bij een gemiddelde speelfilmset drie monitoren. Eén voor de regisseur, assistent en continuïteit, één voor crewleden, kleding en make-up en één bij de camera. "Terwijl je vroeger analoog door de viewfinder de enige was die het shot zag", legt Erisman uit. "Na een take vroeg de regisseur 'hoe was ie voor jou?'. Nu heb je crewleden die meekijken en enthousiast kunnen zijn over een shot, terwijl ik dan twijfel kan hebben. Dat kan je beïnvloeden. Soms heb ik heimwee naar de tijd dat je met zijn allen richting set keek, omdat je veel meer focus had en minder verspilling van materiaal."

GEZEGEND

Kijkend naar zijn werk, weet Erisman één ding heel zeker: "Dat ik enorm gezegend ben met het feit dat ik het werk mag doen wat ik het liefst doe. Wel maak ik me ook een beetje zorgen over de nabije toekomst. Zal de vrijheid van filmen wel blijven bestaan met de steeds groter wordende financiële belangen en zal het in deze Corona-tijd niet nog meer beperkt gaan worden?" <